

IM38habbaba (39:10)

= conjunction, discourse marker, = adj, = adv, = V, = n, = other, = dem, other noun modifier, = pronoun, preposition

isimki mine

<H> ana, ismii habbaaba,

<I> wildooki ween

<H> wuldooni, fi jeeree híne, mawlooda da fi jeeree maani fi maiduguri, fi jeere, ajjeere hini, barragna¹ baṙṙa, aniina arab baṙṙa,

<I> ween jeere

<H> ajjeeree, hine mahal, qaadi minn al, qaadi min maiduguri híne baṙṙa híne bas, (0:43)

<I> baʔiid walla

<H> la jam goṅgoloṅ hini bas, ma baiid,

<I> fi l hille

<H> fi l hille, hay, laa fi l hille awwal aniina fi l hille, wa dugut, maṙagna fi doora, axayaanii barra bisiiru fi d door, yowaa, aniina jiina gaʔadna fi maiduguri híne

nafarikki šunu

<H> ana nafarii, hana himeediye (1:04)

ammki be abuuki

<H> aṁṁwii aḅuuy kula himeed, aye, walaad himeed kulu arab, ha aniina kuḷḷu aṙab ḅaggaara baṙṙa

mata jiiti le maiduguri

<H> jiit le maiduguri, jiit alyoom md'awwile, laakin awwal gaʔatta fi, fi baama, be raajilii fi baama wa raajilii maat, wa jiit híne fi maiduguri, kádar jiit híne, indii ṭamaane sana, gaaʔide hine, laakin awwal beetna da min zamaan kula gaayid fi (1:37)

<I> yaani gabul d'amaane siniin

<H> aye jiit be dahaaba ṭamaane siniin bas, laakin gábuḷ, baṙṙa ana, ana saayre baṙṙa fi door, maʔaa bágar, baṙṙa, wa jiit axád raajil fi baama, min baama, raajilii tawaffa, maat, wa jiit hine alyoom indii ṭamaane sana, gaade hine

balaa al luqa al arabiiyye

<H> ana luqa ille da arabiya wo kalaam boṙno baṣ gade ma baarif, kalaam hawsa kula ma baarfa, ille kalaam boṙno, ma baarif kalaam luqa taani (2:10)

keef alallamti luqat boṙno

¹ = *marragna*

<H> luqat borno, raajilii barṇaay, wa daṛaayrii, al hariim al maayii fi l beet, an nuswaan daṛaayrii fi l beet, humma taḷaata ana aṛḷa foog raajil waahid axadnaa, wa humma kulu boṛṇo, ana kula bahajji be kalaam boṛṇo ke da allamta borno (2:27)

ma nisiiti kalaam arab

<H> ma nisiita² kalaam arab, ma nisiita hana juduudii, amṁwii aṛaḷiya aḷuyii arabi, wa luqit al arab ma bansaaha, aarifeeha kulu kulu (2:37)

naṣaḳti be l bagar

<H> naṣáḳ be bagara aye, nemṣi fi l yaare, wa náji fi gubio, gubio da, taḷarfa,

<D> ṣaafa fi l kitaab

<H> aaye, ṣifta fi l kitaab, yawwa suṛna nemṣi namṣi fi l yaare hinaak baṛra, fi faransa, wa náji hine maḳiib hinaak suuk iguul laha gubioo, namṣi naxarrif fiyya, wa narudd, naji naṣaati fi diikwa, min diikwa nemṣi ? al yaare, min al yaare narud namṣi gubio, keda lagaayid, umrii, ana daxalooni, indii sitte sabḷa siniin, saayre fi l bagar, minn al bagar jiiit maṣeet gaḷatta³ fi baama, wa min baama jiiit gaḷatta fi maiduguri hine, (3:21)

<I> ṣunu aṣ ṣaḷab fi l minṣaaḳ

<H> saḷab fi l minṣaaḳ, ille nasiir, wa nafartil, wa nibəni beet, hana buruuṣ buruuṣ zey da ke, wa nibniihin, wa nifartilhin, wa bukuṛa nasiir, naṣiil foog at tawwaar, wa aniina nərkaab, wa awlaadna bərkaabo, xalaas, wa rəjaal foog al xeel, kula nasiir, minnasabaa, ṣaba saa ṭamaane, kan sərna, namma saa tineen fi ḍuhur nenzil, wa naṣuud⁴ naakul, wa baḷad aṣṣabá min aṣṣabá, nasiir gade kula, ke namma ḍuhur nenzil, xalaas (4:01)

tasiiru le ween,

<H> nasiir

<I> keef teerifu ween tasiiru

<H> nasiir, naḷarfa, r rijaal biarifuu, kan surna alyoom min hina, zay nasiir min hina ṣaba, kadar le gaṅgolo, masaar kadar min hine kadar, al makunuus da al hille da, konduga, kádar ke marhala tabga zey ke da, kadar min hine le mubaa, kula nasiir ke bas, a bukura nəgum, wa baad bukura nanzil, (4:31) xalaas nəsiir ke bas, ma dabbarna minna ke da ana imrii, min sitte siniin fi d door, xalaas abeet ad door, ad toor taḷab ad door taḷab, maḍaṛa taṣuḷ foogna, wa yoom ma nalga eeṣ nargut, angudey,⁴ niṣərab leban, wa naṣbir ṣaḷa dugo naṣuut naakul, xalaas ṣifta taḷab, al maṛa saayre fi d door tabga ajuus haadur bas, xalaas abeet ad door, xalaas jiita gaḷatta fi fi l hille, fi baama, xalaas gaadiin fi baama, ille nəruux fi l watiir, fi l moota iwadduuna, wa indina ṣaḳqaliin ke da bas xalaas, gaḷadna fi l hille áhasan (5:07)

² The form theoretically can be parsed: *nas-iit-a*, with –a a 3MSG object suffix. However, the clause has a direct object, and it is unusual in the extreme to use a cataphoric pronoun referencing the direct object in Nigerian Arabic. The speaker has a number of tokens where she has a final –a after a 1SG subject.

Roth-Laly

³ *gaḷat-t-a*, again with the problematic –a discussed in n. 2. See also *jiita* at about 5:00 below.

⁴ *Angudéy* “hungry” < ?

keef tifartil al beet

<H> al beet nəfartila, nərabbid'a zay da šifta, zay da šifta, kula nibəni, wa nəfkaa be l buruuš, wa nəfkaa be leeda, al leeda taʔarfa, al leeda al axaɗar, wa zey hana ʀooɓa da, nəfka beya xalaas be l buruuš, wa be l fəɾwa hiil al bāgar, idabbuyuu, wa nəfkaaʔa, wa nəfka l buruuš, wa nəfka l leeda min fook, xalaas al alme ma iʃuɓʔ, (5:35)

<I> foog al leeda

<H> aye buruuš, aye, min tihit lee le l leeda, juluud, hana l bagar da šifta, idabbuyú⁵ kwees, nəfarriša, wa taani nəfrəš al al buruuš, taani nafuruš al leeda, xalaas alme ma isub, al maɗ'ara tadug min aššaba ya ašiyə maafi maafi,

<I> tihit

<H> tihit nisawwi sariir, niseyi sariir zaʔabb⁶ zey da, nulbukkin wa nibini sariir, wa fi sariir hag al háɗ'ab, nufurša, xalaas, nufarriš fooga, xalaas nirgut (6:07)

one room

<H> aye, aniina fi beet waahid, w al mara be raajilha, wa zey indak yaal taɗaata aɾəba, kulu turugdu sawa, xalaas, təşbuhu, wa xalaas tisiiru (6:20)

intu fi door waahid buyuut kam

<H> buyuut katiir šaba buyuut ašara, wa šaba axwaan itneen, induhum hariim tineen, be ummuhum, xalaas buyuut taɗaata, buyuut aɾɓaa, kuɾt nanzil keda, wa dool kula taani jambina ke, šába buyuut aɾəbaa xamsa, humma kulu inzilu axawaan bas, ma náfar taani ille l uxuwaan, intu axwaan, amku waade, abuuku waahid, kádar taɗaata aɾɓaaʔ, wa be bagarku, wa be raʔʔaaʔiin, raʔʔaaya isəru be l bagar, ijuubuuhin, (6:50)

<H> kulluna arab, xalaas yisəroho yiju, xalaas tibinu buyuutku tinzulu wa tisiiru ke bas, doola jaay, hu dool inzulu hine dool kulu katiiriin xalaas, wa tasboho tasiiru kula marra aɗ ɗaʔan da al bagar deel, taabʔaat deel deel taabʔaat deel kula tasiiru, wa tanzulu (7:07)

ma tasiiru ma gabaayil taaniyaat

<H> gabaaila taaniya kula fi fallaata, wa aɾab, kunna nasiiru sawa, kuɾt nasiir jami, fallaata kula fi, fallaata taʔarufhum, fiiya nafara iguulu falaata, how aɾab, xalaas isiiru humma bas, zamaan borno ma isiiru, alyoom bas boɾno sawo bagar, gabul boɾno ma isiiru ille l aɾab, aye ke da bas (7:29)

al magad hana barra be mayduguri keef

<H> laa, maiduguri wa d door da ma maduguri ma magʔad kwees, šifta inda šawwaaro,⁷ wa indina furaas, wa indina, mataali, wa indina sərre,⁸ farmaliik, indina aye šey, wa nafuruš, wa nargut ale keefna, wa indina hamaamaat, hinaak barra maafi,

⁵ *dabbay* “put one on top of the other”, also “rub, rub substance into”..

⁶ Bed woven with heavy vines, with four wooden legs.

⁷ *šawwaaro* pl. of *šuurá*, “bed”.

⁸ One plural variant of *sariir* “bed”.

timiš túgot fi l xala, fi gaʔara šadara tahúr, ma tilga hammaam, timiš fi l buud'a, tişub alme fi jildak tilbarrad, mən zamaan ke da, aloom maafi ween, šiif waʔa beet hine fi, wa l beet šift al baranda wa ana, wa ana wahadii, wa am̄mii wahatha, wa jamaaʔa kulu wahattum, nisey ke bas, šiif al taani, xalleena l buyuut, baneena ɗul taani, šifta hine be maiduguri ma be door baʔra taʔaba ad door, gaasi, (8:21) be hiil axayaana saariin barra fi l door taabaaniin, šifta kullum waahid yəbga baad'ul, yaakul ma iyaakul, išrab ma išrab, minna taʔab, kar ragad yalla, minnaşaḅaa gariib igum, min at taʔab, wa da fi maiduguri maafi sey, maiduguri murtaaha, ma zey misil ad door (8:40)

arab katiiriin buxallu magad hana barra, hana

<H> aw iju igoodu fi maiduguri, aşaan bədooru al maafi táʔab, bəsowwu katiir, alyoom kulu šóro lehum buyuut wa daxalo daaxal, mi zey awwal, zey kuure isiiru baʔra, alyoom maafi masaar baʔra, kuʔt gaʔadiin hine, al waahid yibí bágar, iji išəri leya hooş, iguul bəgood fi yerwa, daak kula ambaakir ibí bagar iji iširi beet, ma kula alyoom al arab daxalo fi maiduguri hine, arab katiir kuure ma idúxulu hine, kulu sayriin maa l bágar, alyoom ábo táʔab, al bágar taab, bagar hiliwaat, asile katiir lakin tab, ma yigdaró isiiru (9:27)

inti maşet ween fi najeriya

<H> ana ma maşet ille maşet makka bas, maşet hajjeet, zamaan, jiit indii aşəra siniin, wa taani raddeet, (9:44)
aye maşet fi d' d'ayyaara, wa taani raddeet, raddeet indii talaata siniin, as sana jiit, as sana gaḅuʔ ramaḅaan ana jiit, xalleet raajilii hinaak fi makka ma ja, hay, ke da bas kan dugut ka aniina gaadiin bas, ma maşeena ween kula (10:01)

kamaruun taşaad

<H> wala maşet kamaʔuun, ámis al cad, šifta assana bas, jiit fə d' d'aaʔira, jiit fi d'ayyaara suudaaniya, wa nazzaloono fi cad, fi njameena, wa kaareey, wazanó, rabaɗ'ó lebin⁹ hana njameena, wa jiit fi kono ma ligiita, jiit gaalo ley lebinke hana injammeena, maşet fi injammeena, laakin maşet le kusuri bas ma daxal fi njammeena, gaalo inti kan daxalti fi njammeena iguulu min jamaayit aşiil,¹⁰ (10:34) ma ixalluuki, inti ma yoom da ana dubba, alyoom šifta najerya tallafadni bigiit kər, ana jiit min makka gádur keda, alyoom šiif šabahii da, anšid waladii da, xalaas, maşet ma ligiita kaarey, fi waahid buguulu leya bulaama aliifa, hu yuuzin al kaare min makka, iji fi njammeena, axad al lebin mášo kaarey kuʔt saragó (10:58), indii busaataat, wa indii huduum, gaal le jamaaʔa asawwiihum haadiye kurd saragoohum, ligiit hafaş galiil ke bas, mafiş hafaş kuʔt saragó, xalaas, al ligiita šilta jiit, laakin ma šif legos kula šiftaha le wahade, ana maaşiye le makka, maşeena min legos, fə d' d'ayyaara, gade ma šif ayy bálad, illa qaşimii min baama, wa kono, wa maiduguri hine bas, ma šifta ween kula (11:24)

⁹ *Lebin* = “label” here.

¹⁰ *jamaayit aşiil* “the faction of Asil”, a group associated with the former ruler of Chad, Hisen Habre, who was out of power at the time the speaker took her pilgrimage. If she entered Chad, she would be apprehended.

kan maʕeeti le s suug tilkallami ayy luqa

<H> as suug, fi suug balkallam be arab, al aʕabi bəlkallam leya be l arab, how al boʕnaay bilkallam leya be l boʕno, aye, wa hawsa ma baarfa, hawsa ma irifta,(11:42)

<H> al arabi ilkallam be l arab, wa boʕno yilkallam be boʕno, maa baatum, ma iʔaarif al aʕabi, al boʕnaay ma aarif kalaam al arab, kef ihajji be l arab, ihajji be borno, wa l arab kurut irfo kalaam boʕno, al arab, al yoom kuʕt irfo kalaam boʕno, (12:06) al yaal as suyaar bəlkallamo be boʕno, bəlkallamo be l hawsa, alyoom luqa arabiya xallooha, katiir aniina bas al ajaayis kalaamna be l arab, humma al iyaal ma irfo al aʕab, kuʕt hawsa haw ʕaʕno, ma ilkallamo be l arab, ŕifta iyaalna dugaag dugaag, kuʕt lakin fi d ? door baʕra, wala iʔarfu boʕno, wala iʔarfu hawsa, ille be l aʕab, ilkallamo leek, laakin fi maduguri hine, kuʕt, irfo hawsa irfo al arab, wa irfo boʕno, taʕaata kurut humma lugoohum, ke da bas (12:39)

fi l beet tilkallami ayy luqa

<H> ana, balkallam dool jiiraanii dool boʕno, balkallam leəm be boʕno, wa ana be am̕mii nalkallam be l aʕab, haye, wa al hawsa ma baʕarfa bafajjik bathako foogii iguulu hajje ma taarif hawsa, iguulu ma taʕarif hawsa, ke bas, yitako foogii ke da, laakin arab aʕab makka, kalaamhum dʕayyib hilu kullu naʕarfa (13:05)

fi borno bilkallamo arab katiir ween

<D> al arab al katiir kan bilkallamo ween fi borno

<H> al arab al katiir da bala al arab as saayriin kula naadim bəlkallam be kalaam arab katiir fiha hineen aloom, ille ille siyaad al hallaal, how ille siyaad ad diraan (13:27)

fi təraab yatu

<H> təraab hine hana jeeree hine, wa təraabna hana, dugut gəbiio bəkaan al arab isiiru, wa təraab hana faransa, qaadi fi lugun, daar iguulu laha lugun hinaak, hi kula alkallamo be l aʕab, lakin hine kurut boʕno hawsa bas, maafi luqa arabiye, fi najerya hine fi maiduguri da, kurut borno wo hawsa, maafi luqa arabiye katiire (13:53)

kan simiiti waahid arabi min najeriya bilkallam aarfe hu min təraab yatu hine fi borno

<H> fi boʕno walla fi l aʕab,

<D> ŕaba kan naadim ja min al baʕge wa min ngumaati ke da

<H> laa ma baʕarifa, humma kalaam al baʕge da buguulu, wu wal am̕mii, humma siyaad al baʕge, buguulu wu wal am̕mi, wa l arab hine, buguulu, dahadda bəʕ am̕mi, arabna hine bəʕam̕mi, ya ŕogol inti ma taarfiiha bəʕam̕mi, basamʔa ke da, kurut basamʔa, kan bə l hay, bəlkalamó da, naas al baʕge basəma kalaamhum, naas al arab hine basəmaʔ kalaamhum, laakin ke da ma, ma bajəlus beya, ma bajəlus beya amma kan simiit luqutum bəlkallamooha kurut basmaaha (14:53)

qaadi fi baama

<H> baama katiir kulu boŕno, baama, katiir boŕno, arab maafi, arab wahide wahide fi lubb al biyuut hag boŕno, maafi arab katiir (15:07)

bama šaba gulumba d'iike

<H> aa gulumba da kuŕt salaamaat sey, gulumba dool kuŕt salaamaat humma, humma bas al buguulu huu wal ammi dool da sey cad gulumba bas, as salaamaat hine l balge da cat buguulu hu wal ammii (15:20)

ween fi najerriya bilkallamo luqa al arabiye zeene

<H> luqa arabiya zeene,

<D> kan dugut naadim budoor bilkallam biʔarif kalaam al arab zeen, bimši ween, fi d daar (15:35)

<H> laa ad daar da, daar da tɔraab ambud'a kula kuŕt aŕab, wa tɔraabna hana dangoa da kula kuŕut aŕab, hana jeeree da, tɔraab mubaa da kula kuŕt aŕab, ke da kuŕt aŕab humma sey cat aŕab baŕra, humma da luqithum nađiife sey, ma mɔxalbid'iin sey, muba di kula ankuun be borno muxalbɔd'iin, amma dugut šabha tɔraabna hana jeere, hana dongo da, ha tɔraab ambud'd'a da sey kuŕt aŕab, ha humma da kuŕt aŕab, humma doola dugut šaba gulumba, al gultaha di,

<D> wəi

<H> gulumba da kula cat arab, humma kula, wa šabaa, gambaru, dugut gambaru kula sey cat aŕab, (16:09)

<D> cat arab

<H> aaha gambaarú kula cat aŕab, amma gede katiir ke aŕab bimši aʔdal da maafi, cat luquthum, mɔlowlowa ke bas, bulummuua be boŕno, ha, kɔnaa luqa aŕabiye katiire di ille mahal at tariiqe da bas min gambaaru le dongo, wa le mbud'a, dool da cat, ambud'a kula kuŕt ebít hine mbud'a dool cat biʔarfu kalaam al aŕab,

<D> aha

<H> humma kula cat biʔaarifu kalaam al aŕab (16:32)

al arab sei bittaaxud ambeenaathum

<H> al arab, arab kuure bɔttaaxado ambeenaatɔm, alyoom al aŕab, dawwaro al fuluus, al guŕus taʔarfa, al waahid, yimši, yaad'i bitta le hawsaay, yaad'iha le boŕnaay, yaad'iha le yarabaay, idawwir leha guŕuus katiir, laakin kuure, al waahid yaad'uuha le, le wal ammaha, yaad'uuha wal ammitha, ilaaxodo ke, alyoom maafi, alyoom tabaʔa al gɔraaya, al makaranta, al waade tamši tašiil leek, hawsaay tijiiba leek taguul leek ana badawwir da bas, tijiib leek bɔŕnaay, taguul leek bɔdawwir da, bɔlumm leeha guŕuus katiir, bɔlumm leeha ɔahaɔ, aloom arabiyanna kuŕut axadó be da, ween (17:20)

kan waahid rad'd'aani biyaaxud mara arabiyye

<H> yaaxudha, alyoom az zamaan jaaba

bilkallamo be ayy luqa ambeenaathum

<H> alyoom beenaatum kuṛut irfo al hawsa, wa al banaat gaṛo iṛfo nasaara, iṛfo al hawsa, iṛfo boṛṇo, bijulsu ma yilkallomo be luqa al aṛabiye, ma ijulsu kulu, al ḥiyaal zaata iṛfó ma ilkallamo, dugut hu da ma iṛḍ'un be l hawsa, danná (17:44)
biḥarfa hu, baḥarfa hu ma hu kula abbaahaata kweesiin, naas gaḥarhum huṛ, yiarfu luqa kula yerfuuha, laakin humma ma goṛo da kuṛt baḥarfu, ayy nafar biyaarfú, hawsa yaḥarfu naṣaara yiarfú (17:59)

<D> dugut al arabi haw ammá, al mara arabiyye haw axadagt leeha hawsaay walla bornaay da, fi beetəm bilkallamo be šunu (18:06)

<H> bilkallamo be l hawsa bas, šifta dugut abaaha hi di hiil kono šiftaha, hi mi arabiya,

<D> arabiyya

<H> haw raajilha mi hawsaaya a,

<D> hawsaaya

<H> amma fallaatiya abuu hawsaay, dugut fi beetum kuṛt bilkallamo be be l hawsa (18:20)

indum yaal

<H> induhum iyaal wuldat leeha iyaal kweesiin humma, itineen aw sana kula jaabat leeha wuleed waahid, (18:26)

bilkallamo kuṛut be l hawsa,

<D> taal aḍəbak ma bismao be l arab sei (18:31)

<H> kan gaalo leya mahammad, jiiib ley alme bimši bəjiiba laha, mohammad taal agoot bíji bəgoot, wa maryam as saḡayre, maryaam taḥaali, taali amši jiiba ley haaja di tamši tajiiibha leeha, haw ke kan ma bujulsu kuṛut bəjulsu be l hawsa, abuuha abuum bəguulu le ajulsi be, ajulsi yo,¹¹ ajulsi be kalaam al arab, ankuun iyaalki ismaó, hi ma tajəlus, ille kan kallam be l hawsa, luquthum kuṛut šaal al hawsa ma biḥarfu l aṛab (18:58)

<D> ha kan raajil arabi, haw axal leya mara ma arabiyya bilkallam be ay luqqa (19:05)

<H> aa kan ar raajul dugut šaba al maṛa kan axadat boṛṇaay, haw hi aṛabiye, hu ma aarfe al arab, maha aarfe baṛno,

<D> wəi

<H> tilkallam bee l arab, ille be l aṛab tafjaya leəm tagaḥa ambaakir tagaa ke bas tašiil al kalaam, (19:20)

<D> aha

<H> haw ar raajil kula hu aṛabi, haw maṛta ma aṛabiye, bas hu kula bilkallam ke be nahaar waahid da kalaam al arab da kula tašiila maa, talḥallama bas, ha talḥallam, ar raajil kula bilḥallam minn al maṛa, al maṛa kula tilḥallam min ar raajil, al luqa l aṛabiya hi sey hiluwe, (19:38)

been al luqa al arabiye be borno yatu fiihin al gaasye

¹¹ “yo” is to an offstage speaker.

<H> luqut, kalaam boṛno bas al hayyin malaa kalaam al arab, aaha, kalaam boṛno da kan bilkallamo bismaʔa da , bišiila ajala ajala malaa kalaam al arab, kalaam al arab gaasi, humma bəguulu kalaam al arab gaasi, ʔašaan ana mašeet maʔaa borno, hu raajilí bornaay, daṛaayrii taḷaata kulu bornaayaat, (20:16)

<D> haw awaan ma tismaʔe

<H> haw ana ma basmaʔ, kan gaalo ley jiibi alme be boṛno kula ma baárfa bas, bas ille alyoom bilkallamo ley, ambaakir, lakin hu raajilii biarfa al arab šiya šiya, bəarif fallaata biarif al aṛab, bas alallám, alyoom buguulú ley ambaakir buguulú ley, bəḥthago foogii, bagaa minna, bəḥthago foogii ke bas, yamta allamta, kalaam boṛno da, amma humma ma alallamo kalaamii ana, hana al arab da, (20:37)

<H> ma alallamta boṛno, mašeet axadta boṛnaay dugo irift kalaam boṛno, amma humma ma ʔirfo kalaamii, amma ana irif kalaamhum, jalasta, humma ma elʔallamo kalaam al aṛab, ya lyoom kan ana mašeet leəm bəguulu inti irifti kalaam boṛno wa aniina ma irifna kalaam al aṛab, ana gulta, kalaam al aṛab gaasi ma talgoʔ, ille, ille luqa taaniya da naadim bišiila amma l aṛabi gaasi, le ajal ma t tašiila, kalaam al arab (21:02)

gareeti fi madrasa

<H> ma gareet, wala gareet fi madrasa wala gareet fi s sangaaya, waahid kula ma baktuba,

<D> ille hana aš šala bas

<H> ille hana šala bas, kine ma baʔarif bagəri, wala baʔarif baktub , wala had'd'ooni fi magaranta, wala had'd'ooni fi s sangaaya, ille jawwazooni xalaas, allamooni, al giraaya hiil aš šalaa bas, lakin ma gareet, wala madrasa wala mahamadiya, ma gareet waahid kula (21:33)

fi arab juduudhum arab amma ma bilkallamo kalaam al arab

<H> la, da ma ma bəlkallamo kalaam al arab kula ašaan d'awwalo fi, fi l bərni bas, al bərni al waahid bəjjiibú saqayyir, zamaan bišiilu al magaranta iyaal dugaag, bijuubuum, haw bəgaṛruuhum al magaranta, bəkúburu, biyaaxudu bildo, ma biyarfu kalaam al arab, kurt bilkallamo be l kalaam šik šik bas, kalaam aṛabhum binsó sey wahadiin da, (22:02)

<D> ha humma dool da, an naadum banaathum al ʔarab a

<H> ma be iyaalhum arab, an naadum al ma írif kalaam al arab da, hana jidda da da mi aṛabi, mi aṛabi sey hu da (22:12)

<D> haw naadim min amma le abú mi aṛabi

<H> wəi

<D> haw fíhim kalaam al arab da,

<H> haa

<D> taguuli leya aṛabi da (22:20)

<H> bəbga aṛabiya, kan mata kula kan gammo da mi buguulu, hu da wala amḥma aṛabiya, wala ábu aṛabi, ille šaal kalaam al aṛab bas, kan wala binaṛṛab, an naadim

kan jidda mi arabi wo abuuk mi arabi wa jidd jiddak mi arabi wo keef keef tabga arabi, amma luqata tašiila amma ma tabga arabi, ween, (22:38)

<D> ha hu al gabulaani da, a?a? sei abú arabi haw jidda arabi

<H> kuřt jidda arabi wa abú arabi, how máša gára sey ma biarfa al arab kan mi bəlkallamo leya da gabul da ma biyarfa sey, waadiin da binsó sey, ha, dugut alyoom inti kula giraytku hiil alyoom da bitaxalbud'u be l arabiye, wa taxalbud'uuha be nařsaara kəni kan řaba kuure da aloom kuure sei tawa maafi, sey dahaaba aloom lamma leeku al arabiya kula an naas al yaal dugaag al gammo da lugooha, (23:00)

<D> al yaal gammjo lugooha

<H> ha zamaan maafi sei,

<D> kuure ille kan mařeena islaam nigiri awa waahid, dadda

<H> kinee min řaba aloom, islaam bigi katiir sey,

<D> an naadim ja min al gəraaya, bimři bigəri

<H> ha yawa bimři bigri bařra da sey, aloom gabul da sey maafi alyoom da jaabó kina sey gabul maafi, da bas aloom al irif kalaam al arab katiir da sey naas bugoodu da as sey (23:19) ha keef

taati bittiki le yatu minhum

<H> le l arabi,

<D> al ma bisma al arab, walla le d'aaka (23:54)

<H> walla le l bəřám al arab, laa, kan ana be raayii da min nařiib bisey da, baad'ii le arabi bas mana, ahala min al arab kula fi ya, al arab humma hurriin duuri nabii áhsan minnum kula fi wa, áhasan min al arab kulu maafi, lakin ma billági, ma bənlági, zamaan jaaba, zamaan ad duniya jaaba, aloom al arabi, (24:14)

<D> hu d'aaka ma bisma al arab tiřiiliha taad'iiha leya

<H> le yatu, le l arabi,

<D> al arabi haw ma bisma al arab, hu bisma min jidda be abú cat arab haw ma bisma al arab

<H> kula sey bəguulu wal fulaan, diiko fulaan, kan ma bisma al arab kula, al aarifa mi buguulu wal fulaan, haw diiko fulaan,

<D> aha

<H> dugoo maqadak da maak taarif, inta arabi ma tařarif al arab, kula kan mařeet, jiit tadoor al bit da, al aarifak da bəguul la, hu ke da, wald allamiin, haw diiko fulaan mi bəguulu leek a, (24:41)

<D> mhm

<H> ha kan ma btaarif al arab kula, aarif jiddak wa jid jiddak sey binaddibak sey,

<D> aa

<H> amma be biřarif al arab haw gařara maak aarifa da, mi waahid sey,

<D> mi waahid sei

<H> mi waahid sey, ille kan an nařiib, doole, al mařa temři talda da ma ikuun, kan tisow řunu kula, amma ma taxda taad'ha al arabi bas (24:59)

al arab be borno gaadiin jam baadhum

<H> al arab wa bořno, keef ma baadum, al arab wa borno ma gaadiin řaba da al arabi, dugut dool jiiraanii dool bořno haw ana arabiye, ma gaadiin zey da bas, wa nalkallam lehum be bořno, haw humma ma iřarfu hanaana, iguulu leena be bořno (25:25)

min aadaathum ke, šik walla cat waahid

<H> keef,

<D> adaat al arab haw be borno šik walla mi šik (25:32)

<H> haa šik, al aṛaḃi be borno da aadaatum šik,

misilan al arab be borno, axiiddittəm šik, haw aaditum kula šik, ma waahid, ha keef inta,

<D> bišaabahan sei (25:47)

<H> bəšaabahan kula humma axiidditum šik sey, dugut boṛṇo,

<D> wəi

<H> kan,

<D> šaba šaafhum waafkiin ke da keef naadum biarif (26:10)

<H> ad damm al arabi be l boṛṇaayi da, dugut jiiit daxál fi beedna hine, ana aṛabiye, wa da, nafarta šik la wahada, ma btafunda inta, kan jiiit, ma btafunda inta, ana aṛabiye wa d'aak bornaayi, kan jiiit šikilum ma btaarifa, šikil al arab ma illabbat, šikilhum šik šik, ad dam zaata šik, al boṛṇaayi, le haalu,¹² wa l aṛaḃi le haala, (26:37)

aadaatum da, le axaayii da an nuswaan, borno kan yaad'u banaathum, masalan, išiiifu raajil, iguulu ad'deenaak bittina, kan ad'ooha, ilimmu lehum, sile, katiir, ilimmu loohum šuwaalaat, ilummu al waahid inda yaad'i arabiye, al waahid inda, isowi ay šey iluuma le bitta, (27:02) laakin ma yaaxut fuluus ar raajil, kan axat, gursa raajil igabbila leya, amma aadidna aniina al arab mi ke, al arab, inta jiiit tidoor bittuhum, iguulu leek, jiiib, ḏahab gadər ke iguul leek jiiib sile gadər ke, simiit, hu taad'a , wa irehhiuuha leek, ma ma ilimmu leek walla šey, ille hi bas be qallitha be kaareeha, hi iwaddi leek ma ilimmu leek watiir wala ilimmu leek, sile,

<D> bidiyo (27:28)

<H> a ma ilimmu le l bidiyo ilimmu le bittuhum, šaba bidiyo, talvizon, raadiyo, da ilimmú, amma ilimmu leek sile, wa ilimmu leek aṛabiyaat da alyoom an naas addaaxalo,

<D> wəi

<H> borno kenaan al arab, min jam ke da ma bisawwú, ma bisawwú, maafi zamaan da, (27:43)

<D> ha dugut šaba al fəré haw al gaṛango kula sei al arab ma bisowwú

<H> ha ha maa bəsawwú, al fuṛee wa be l gaṛango kula al arab ma bilimmu sey ma bittəhum ille boṛṇo da, bišiiilú

<D> aa le fi sunuunhum šaba al arabiyyaat (27:54)

<H> ma bəsow , ma bicokkú da al arab ma bicakku al gaṛangó ma bicoqqu al fuṛee, ille biyaakulu gooṛo bas,

<D> yawa ha kan hu baakula sei biyaarif al bornaaye tucuqqu fərreek

<H> al boṛṇaaye qašimha ahamar da inta ma tašiif sunuun al araa boṛṇaaye, mi humur, bicoqqu gaṛangó fi, lakin al arab ille yaakulu gooṛo, ow ma, may isowu še taani gade (28:14)

al maal le l bitt walla

<H> aye le l bitt bas

¹² Rare instance of –u for 3MSG possessor pronoun. The speaker uses a number of “easternisms” in her speech, including this.

<H> la hu abu l bit, bəyaad'i le l walad al axad bitta, ilimma leya, humma keda boṛno isawwu ke da,

<D> fišaan maahin jamiilaat bas, (28:40)

<H> finšaan maahin jamiilaat bas,

<I> le mine

<H> le r raajil, ar raajil, ar raajil aljawwazat bit, yiad'uu leya, laakin aniina al arab, gaadiin hurriin, wala indina gad'iye, naad'i maal, wa naad'i ḡahaḡ, wa naad'i watiir, ma mnaad'ii, nabarrid al bit, wa nələbbisha, wa naad'iiha le raajilha, qard yakuṛubha

(29:02)

ḡahaḡ maafi

<H> ḡahaḡ, la zamaan maafi, laakin alyoom fi, zamaan, maafi ḡahaḡ idussu leeha suure hine, iguulu suure aṛəbaa, irud'd'u laha kaarme, idussu leeha hujuul,¹³ bidissu laha hátam fi ašaabiha, isowwi leeha arafa, isawwi laha ngummaaya,¹⁴ lakin alyoom, alyoom maafi, alyoom ilummu laha ḡahaḡ (29:22)

aḡ ḡahaḡ le l bitt

<H> le l bit, le l bit, al abu ilimmu le bitta, irubd'a laha ḡahaḡ, wa idissu laha xatam, wa idissu leeha ḡahaḡ fi eedeeha, laakin ma ilimmu watiir ma ilimmu šey le r raajil

iwaddi akil

<H> akil iwaddu šuwaalaat katiir, ris dool, qalla dool, kuṛut ilimma (29:45)

<D> šaba saait inti fi d diiraan da, [side change] keef al axiide bigat šik be hine l bərni (30:02)

<H> zamaan fi d diiraan da, fi d diiraan da, aada hiil al aṛab da, kuure fi d door da, ar raajil kan maša bədawwir bitta al bitt min abuuha,

<D> aah

<H> bimši bəḡəlubha buguul leeha ana filaan, alyoom ana raayid bittak, bidoorha le waladii, bijjib leea rijaal tineen walla tałaata, binšidu (30:21)

<D> mm

<H> binšu binšidu al aṛ, filaana, ha, dawwa bittiki, fulaan ja bədawwərha le walada,

<D> mm

<H> kef gulti, yo fulaan ja bədawwərha le walada wi?, ha šunu aaditki, ha taguul aatti ana, bəjuubu ley, zamaan da, al maal mi raxiis, šaba jakkaaya, jakkaaya wahade, jakka tineen, biyaad'ú, haw bəjiibu leeha kilfe hiil bagara,

<D> mm (30:46)

<H> bagar tineen šawaayil,

<D> wəi

¹³ Hujuul, "necklace"

¹⁴ Ngummaaya hair style, hair net.

<H> bəhalbuuhin le l bit, kan sána, kan santeen hadar birehhiluuha da, bəjuubu leeha
 bágar, al bágar deel bəhalbuuhin,
 <D> mm
 <H> gaal tašrab labanhin di l kilfe gaal, al arab kuure bəguulu kilfe,
 <D> aa
 <H> bijiibu laha al bagar, taw bəhalbu laha labanhin, walla sana, kan al bit sayayre da
 santeen kula ar raajil bərrajjaaha,
 <D> mm (31:07)
 <H> be nahaar bəgummu le l ərşe, bəxud'd'u fooga sariir amiyaan, bəxud'd'u fooga
 dililyaat, aṛəbaa,
 <D> mm
 <H> al heela gaadir diliyaat sitte,
 <D> mm
 <H> bəxud'd'uuhin, haw bəgd'ao serti, abu l walad kula bəgd'aaʔ, šadara, jingulee,
 haw maḷaafi, kuṛt bišəriihin,
 <D> mm
 <H> haw bišəri sariira ad diliyaat, al xad'd'oohin fooga,
 <D> wəi (31:30)
 <H> dahadda bíju, bəgd'ao serti le l urşe,
 <D> mhm
 <H> ha gad'aʔo s sarti, al maal kula bijuubú, gade bəjiibu, qalla šuwaalaat tineen, gaal
 bəduggu ajiine bədawuuha, kula bijuubuhin, (31:43)
 <D> mm
 <H> maa l bagar deel, ha xalaas bəgd'aʔo as serti, šaba ambaakir al xamiis bəbənu l
 beet,
 <D> mm
 <H> daada biləmmu doola bəbənu l beet, ha doola, binšu bəjiibu l aṛuus, kuure maafi
 watiir,
 <D> wəi
 <H> bijiibuuha foog at tawwaar,
 <D> foog at tawwaar (31:55)
 <H> uḍfa bəguulu fulaan, alyoom rahhal le walada,
 <D> aa
 <H> tawwaar talatiin, tawwaar xamsiin zamaan an naas
 <D> wəi
 <H> bəməloohin akil, haw bəšuuluuha foog aj jawaad al aṛuus, haw wa an nəswaan
 bərkaban foog at tawwaar, dugoo bijiibuuha le l beet, bəsowwu laha xumaam,
 xumaamha itineen, bəsowwu laha aḍáff tineen, be juršaanhin,¹⁵ (32:14)
 <D> aa
 <H> dugo bəjiibuuha, bənazzuluuha,
 <D> aah
 <H> ha bəgandulu al walad, bəbənu al beet hana maḷaafi, bəḍaḅho t toor, min aš šaḅa
 niswaan bəsuud'an al miskeerú,
 <D> aa
 <H> dugoo bəšooguun foog at tawwaar (32:24)

kam

¹⁵ *juršaan* handle

<H> bəḍḅao toor waahid bas, haw ḅəsuud'u eeš, bəgassumú le n naas, haw an naas bilʔabo, doola bigalliba foog al xeel, kuure az zamaan az zeen, alyoom ka, bígi fi l watiir,

<D> mm (32:39)

<H> alyoom binšu binšidu min al maraʔ, bijiibu leeha, buguul leek benadowwir šiiši ašara tineen ḍahaḅ, buguulu nadowwir jakka iširiin, buguulu nadowwir, sanda xamsiin sanda sittiin, alyoom al arab barra diiraan kula,

<D> aha

<H> al bagara kuure bunkaho al maḗa bunkaho leeha foog bagara, tihitha ijile, al maḗa kan šartaha matini bagara tineen, dim šartaha matini,

<D> wəi

<H> am šartan waahid bagaratha waahide, bunkaho laha kuure kula

<D> šartan matini¹⁶ haw šartan waahid da keef (33:10)

<H> deela šabaha di haadi hoodi hurra ke, naas waahidiin humma kula šartuhum tineen,

<D> aa

<H> haw naas waadiin kan bagarathum waahid hiil an nikaah,

<D> yowa

<H> naas waadiin kan bagarəm tineen, šabaha doola qanaya haw doola masaakiin,

<D> aa doola masaakiin

<H> da ke bas, zamaan da kula ke bas, yowa ha dahada bunkaho, bijuubuuha aloom fi l watiir, bəbənu beethəm hana al maḗaafi, haw bimšu le l watiir, fi l watiir bijiibu al wataair al kuḅaar deel, how bərehhilu, alyoom sawwo ke (33:35)

<D> al bitt ma t tašiiffa be yoom kula

<H> le r raajil da, kuure al mara al bit ma bittašiif ar raajil, kuure da raajil kan ja gaalo fulaana alyoom jo bədownwuruuha da,

<D> mm

<H> gadee hi millabbida leel wa nahaar tabki, amma alyoom hinna bas bənšan bišiifan ar rujaal, hinna alyoom hinna bəšiifan ar rəjaal,

<D> wəi (33:54)

<H> haw al waahide tard'a be raajilha kan ma tidoora kula be raajilha, kan ma tidoora kula tenši taguul le rafiigta, ana fulaan da ma badoora, kan ad'ooni leya kula ma bagoot,

<D> aaaa

<H> amma kuure da ma bišuuru al maḗa, biyaad'uuha bas, kan gaʔadat ye xalaas, kan abat kula xalaas taməḗug, amma alyoom ille bišuuru al maḗa (34:11)

naas bugalləbo be l xeel seyii,

<H> bəgalləbo be l xeel

<D> galab al xeel bisowwuu keef, be an naas dool jo bulummu haw ke da

¹⁶ šartan matini Lit. „two conditions“. What the groom needs to give to the bride. As explained below, dependent on whether the bride comes from a wealthy or a poor family.

<H> an naas bəlummu da šabaha nəswaan bəd'arran ke, šabha dugut geyit al goru da šifta, an niswaan kuṛt deel, minna am suure, be suureea, am kaarṃe, be kaarṃaṃha, am ḡahaḡ zamaan da mi maafi katiir, kuṛt biju bəduṛru, haw ar riijaal bərkabo foog al xeel, amma šaba baṛra min al hille,

<D> wəi (34:37)

<H> šaba dugut fiil isukwa bəsowuu baiid da, bəxud'd'uu hine, an niswaan deela bəduṛran ke,

<D> wəi

<H> haw deela kula bid'urran ke, haw ar riijaal bərkabo foog al xeel be l haṛaab,

<D> wəi

<H> haw bəgallubu, min an nuswaan deela bijuu bəturzu¹⁷ foog an nuswaan deela, haw an nuswaan bəqannan,

<D> yo min ke kula nuswaan

<H> haw muzayruqan, min ke kula niswaan, yam bəgallubu min an niswaan deela ille kan binšu buturzu foog an niswaan deelaaka, doolaaka bəgallubu min deela binšu buturzu foog deela, haw buzayruqan, haw bəqannan foog ar riijaal,

<D> aa (35:02)

<H> zamaan ke, alyoom an naas xalló?, jo zamaan wataayirum deel bas, bugo leəm gálab maafi heel, alyoom kula kan naas bəd'ahuru baṛra da, alyoom makuru l qawaalme baṛra da,

<D> aha

<H> bəgallubu hine al yaare da,

<D> ha al galab bisowwú be yoom ad' d'ihaarā

<H> ha be yoom ad' d'ihaarā be yoom l aṛuus, aha,

<D> iid

<H> šaba yoom al iid, haw yoom al uṛše haw yoom ad' d'ahuur,

<D> da bas sei

<H> da bas kine gade maafi alyoom da, kuure an naas, fi sababa kula dugoo šaba ambud'a da,

<D> wəi (35:29)

<H> šabaha dongo da doola, bəxud'd'u bandala, doola bəxud'd'u l bandiil, doola bəxud'd'u galab al xeel, zamaan al lawaan abiizo dool, dugut šaba Abdul hata kula zamaana cat bugallubu sey, aaha, zamaan jidd al kos dool al kuḡaarāat cat bəgallubu fi l xeel, amma alyoom sey zamaanhum maafi, bəguulu jawaad fulaan akal, buguulu jawaad fulaan akal, amma alyoom da sey maafi,

<D> aa

<H> alyoom mafi, ille ille be yoom al uṛše jaab al bandiil, gangadaṅ gangadaṅ saabo gangaayitum, how da dada liibo, kina mafi sey šaba kuure da, ha kina zamaan kuure šaba laáan abiiso sey fi təraab leeke da kuṛt biaakul al galab hu bas,

<D> mhm (36:06)

<H> ha aloom min hu maat da dalaal yeen, al gálab maafi sey

<D> humma n naas bisaamoho keef be l galab

<H> al galab da šaba an naadim ke bisey wudur dugut fi yarṃa hine kan, šaba inta tirahhil, walla axuuk bərehhil, mi təgassumu gooro,

<D> wəi (36:21)

¹⁷ Taraz "line up"

<H> taguulu yoom al ahad, walla yoom sabt, ad doora,
 <D> wəi
 <H> be dalaalna, be uṣṣuṣṣa, walla bə d'ahuurna
 <D> wəi
 <H> ha ke bas al uṣṣe kule ke bas barra kula, šaba alyoom humma l arab, katiir
 bərehhilu bala yoom al xamiis, šaba al ahad da, ille fi yeṣwa hine, amma al arab da
 alyoom kula katiir birehhilu yoom al xamiis,
 <D> finjan al xamiis bad'aala (36:42)
 <H> al xamiis haw birehhilu leelit ajim?e aaha, al xamiis dadda, al nimaar ye tirassil le
 ahalha,
 <D> wəi
 <H> taguul ambaakir al xamiis aj jaay , uṣrut bittii,
 <D> wəi
 <H> ar raajil kula birassil buguul al xamiis aj jaay uṣṣuṣṣ waladii, dada bəssaamo?o
 fiiha hu da, inta təxabbərni ana baxabbir gabiilii,
 <D> wəi (37:00)
 <H> xalaas bəsaamaa?o,
 <D> ha šaba galab hana al xeel al busowwú fi yoom as suug aw ad' d'ahuura
 bissaamo¹⁸ keef
 <H> dada ille yoom as suuk bas, kula šaba kan al wád'a daaratan,
 <D> mm
 <H> addarat,
 <D> wəi
 <H> al kolci najid, al qalla dukur najədat, šaba diiraan,
 <D> aa
 <H> jiiit minna našaqaan le gubio, haw raddan ad darat ,
 <D> aha
 <H> bidúxulan fi sooka šaba diikwa, šaba dango, šaba ambuud'a da,
 <D> mhm (37:23)
 <H> ha dahada fiiha hu da bilaago fi s suuk, haw al wad'a rahiime da da bəgallubu
 biddaalalo, aaha šaba bas as suuk da, (37:30)
 <I> inti mašeeti makka, inti simiiti an naas humma kula samooki
 <H> le makka, bismə?ooni ke, al suudiin, ma yisma?ooni,
 <D> kan alkallamti leum be arabki da
 <H> la biarfú, humma bisma?ó, as suudiin fi makka hinaak, bismao kalaamna,
 humma bəguuḷu luqutna aniina suudaaniyiin, maa buguulu aniina najeeriyiin, ana
 baguul ana najeerya buguulu laa la inta maaki najeerya inti suudaniye, humma bi?arfu
 šaana suudaan katiir fi makka, da jamaa as suudaan, katiir, hariim wa rujaal katiir fi
 makka, amma najeeriyiin, guulu nijerya suud ma biyuḍ, iguulu maafi, inti maaki
 nijeriya, buguulu ke da, (38:16)
 <I> inti kula simiiti kalaamhum
 <H> basma?a kalaamhum ana, kuṣṣt basmaa, luquthum kuṣṣt ana basmahha, aa, ha keef
 inta
 <D> kalaamhum bišaabi hanaana, (38:24)
 <H> kalaamhum bišaabi hanaana, laakin humma ma buguulu be hanaana hine
 bilajjabó, buguulu šaba zey ke da, haw zey ke da humma buguulu ke kine ma, ma
 bijjib da šaba gaal ke da ma buguulú, humma bugulu zey ke da, wa šaba ambaakir

¹⁸ *Assaama* “inform”.

buguulu bukuṛa, wa buguulu baʔad bukura, buguulu luqqutum bijibduuha min
lisaanhum ma bijibduuha šaba hiilna ,

<D> aha

<I> šukran

<H> afwan